

SCI-CONF.COM.UA

**DYNAMICS OF THE
DEVELOPMENT OF
WORLD SCIENCE**

**ABSTRACTS OF VII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MARCH 18-20, 2020**

**VANCOUVER
2020**

78.	КРУТЬ М. В. ІННОВАЦІЙНІ РОЗРОБКИ З БІОТЕХНОЛОГІЇ.	567
79	КЛІМОВА А. І. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ «СТОРИТЕЛІНГ» У ВИКЛАДАННІ МОВИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ.	573
80	КУЗІКОВА С. Б. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СТРЕСУ У МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ З РІЗНИМ АТРИБУТИВНИМ СТИЛЕМ.	578
81	КУЗНЕЦОВА О. А. КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МИСТЕЦТВА ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ.	584
82	КУСТУРОВА О. В., ЖУГАН О. А., ПЕЧЕНІЖСЬКА А. В., МОЦАРЬ Д. В., СУГРОБОВ М. О. РУХ ВОДИ В ПОРАХ КАРБОНАТУ КАЛЬЦІЮ.	590
83	ЛАБУТКИНА Т. В., ЛИТВИНЕНКО Я. С. КОНЦЕПЦИИ УПРАВЛЕНИЯ ДВИЖЕНИЕМ ГРУППИРОВКИ КОСМИЧЕСКИХ АППАРАТОВ ДЛЯ ПОДДЕРЖАНИЯ ИХ ОРБИТ В ПРЕЦЕССИРУЮЩЕЙ ТОРООБРАЗНОЙ ЗОНЕ.	596
84	ЛЕЛЕЧЕНКО А. П., ПІХ Н. С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРМІНУ «ГРОМАДСЬКА (ПУБЛІЧНА) БЕЗПЕКА» В УКРАЇНІ. 606	606
85	ЛИСЕНКО Т. І., ГУДИМ-ЛЕВКОВИЧ О. М., ПОВОДЗИНСЬКА Н. В. ГАСТРОЛАКТ – КОМБІНАЦІЯ ГОМОФЕРМЕНТАТИВНИХ (НЕГАЗОУТВОРЮЮЧИХ) ПРОБИОТИЧНИХ БАКТЕРІЙ З СИМЕТИКОНОМ ДЛЯ УСУНЕННЯ МЕТЕОРИЗМУ.	612
86	ЛОЮК О. В., ШЕВЧУК І. В. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМОКОНТРОЛЮ ТА САМООЦІНЮВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ.	627
87	ЛУГАНСЬКА О. В., ЄЩЕНКО Ю. В., БОВТ В. Д., ВОВЧЕНКО В. Ю. БІОІНДИКАЦІЯ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ В ОТОЧУЮЧЕМ СЕРЕДОВИЩІ ШЛЯХОМ ДОСЛІДЖЕННЯ ЇХ НАКОПИЧЕННЯ В ОРГАНАХ І ТКАНИНАХ МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН ЗА ДОПОМОГОЮ ІОНОСЕЛЕКТИВНИХ ЕЛЕКТРОДІВ.	634
88	ЛУПІНОВИЧ С. М., МАРКІВ В. М., ПОЗДНЯКОВА А. О. ВИКОРИСТАННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КАЗКИ У ПРОЦЕСІ УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.	644
89	МАРУЩАК О. В., НЕДЗЕЛЕНКО Ю. А., ТКАЧУК Н. І. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРНАМЕНТАЛЬНОЇ КОМПОЗИЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ І ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.	644
90	МАМАТОВА И. Ю. КОРД ФАКТОР МИКОБАКТЕРИИ ТУБЕРКУЛЕЗА.	654

УДК 376.6.

ВИКОРИСТАННЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КАЗКИ У ПРОЦЕСІ УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лупінович Світлана Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент

Марків Володимир Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент

Позднякова Анастасія Олександрівна

Студентка

Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія

м. Запоріжжя, Україна

mtvtewrnvo@ukr.net

Анотація: у даній статті розглянуто проблеми, які характерні для дітей-переселенців молодшого шкільного віку, та викликані ними порушення соціалізації дітей. Визначено потенціал казки у роботі з дітьми-переселенцями молодшого шкільного віку, її виховний вплив на соціалізацію особистості.

Ключові слова: діти-переселенці, виховний потенціал, адаптація, соціалізація, соціокультурний досвід, казка, освітній процес, молодший шкільний вік.

Актуальність дослідження. Поява нових суспільних цінностей та певна зміна пріоритетів щодо значимості тих чи інших моральних якостей призвели до того, що нині в освітньому процесі педагоги та батьки акцентують увагу на розвиткові інтелектуальної сфери особистості, сприяють форсуванню розумового вдосконалення дитини, забуваючи при цьому про її внутрішній світ, збагачення його унікальним, неповторним соціальним досвідом, ефективну взаємодію дитини з оточуючим середовищем. Це ускладнює процес соціалізації дитини молодшого шкільного віку, її входження у соціальне життя, адаптацію до соціуму, засвоєння соціокультурного досвіду. У зв'язку з цим особливе занепокоєння викликають діти, які стали свідками воєнних дій на сході української держави та вимушені покинути власні домівки задля збереження життя.

Діти-переселенці молодшого шкільного віку опиняються у ситуації невизначеності, оскільки травмуючі події та різка зміна соціального середовища, необхідність пристосування до нового оточення та його впливу неминує призводить до порушення процесу соціалізації, за яким стоїть успішне, гармонійне, повноцінне становлення особистості молодшого школяра.

Тому на сучасному етапі розвитку нашої держави дана проблема є актуальною та потребує пошуку комплексу заходів щодо її вирішення.

Аналіз наукових досліджень. Проблема соціалізації особистості в науці не нова. Введений американським соціологом Ф. Гіддінгсоном у XIX ст. термін «соціалізація» набув широкого розповсюдження, став предметом досліджень багатьох західних (Е. Дюркгейм, Л. Колберг, Ч. Кулі, Дж. Мід, Т. Пасонс та ін.) та вітчизняних (Л.Божович, Д. Ельконін, І.Д. Зверева, А. Капська, І. Кон, В.Сухомлинський та ін.) вчених.

Не залишилися поза увагою науковців й дослідження особливостей соціалізації молодших школярів. В більшій мірі дослідників цікавить взаємозв'язок процесів виховання та соціалізації дітей молодшого шкільного віку, становлення суб'єкта соціалізації в процесі виховного впливу

(Н.Голованова, А.Данилюк, А.Кондаков). Звертається увага й на індивідуальні форми соціалізації особистості молодшого школяра, які визначаються характерними особливостями та психодинамічними якостями дитини (Т.Костяк).

Недослідженими виявилися питання соціалізації дітей-переселенців, оскільки до сьогоденного часу дана проблема не була актуальною для нашої країни.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей, ролі та виховного потенціалу казки у процесі соціалізації дітей-переселенців молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Молодший шкільний вік є надзвичайно важливим періодом розвитку особистості, оскільки поряд з інтенсивним розкриттям та становленням індивідуальних особливостей дитини відбувається її соціалізація, вироблення власного соціального досвіду взаємодії з дорослими та однолітками на основі оволодіння загальноприйнятими нормами та правилами, присвоєння нею способів діяльності і спілкування, прийняття нормативних цінностей і, врешті-решт, формування її соціальної ідентичності. Тому початкова школа у взаємодії із родинами своїх вихованців має сприяти активному соціалізуючому процесу, розвитку у молодших школярів інтересу до власного внутрішнього світу, підготовці фундаменту для особистісного самовизначення.

На цьому наголошує й Закон України «Про охорону дитинства», у якому зазначена система заходів, яка передбачає «забезпечення належних умов для охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності» [1]. Таким чином, успішна соціалізація дітей молодшого шкільного віку, на нашу думку, можлива за умови завчасного планування та ефективної реалізації зазначених заходів.

Воєнні дії на сході України, свідками яких опинилися діти молодшого шкільного віку, стали провокуючим фактором порушення особистісного розвитку, виникнення почуття тривоги, незахищеності, безпорадності, спустошеності та страху. Вимушена міграція до безпечних регіонів, у свою чергу, спричинила дестабілізацію процесу соціалізації, дезадаптацію, наслідком якої є порушення взаємодії дитини із соціальним середовищем, відсутність можливості адекватно оцінювати ситуації та події реального життя. Це може ускладнитись неприйняттям дитиною власного місця у системі взаємовідносин з оточуючими людьми та неможливістю виконання власних соціальних ролей. Тому, на нашу думку, подолання зазначених проблем дітей-переселенців молодшого шкільного віку та забезпечення належних умов їх повноцінного, гармонійного розвитку, соціалізації, активізації потенційних ресурсів можливе за умови використання у роботі з ними казки як ірреальної структури.

Казка є універсальним феноменом духовної культури будь-якого народу. Це своєрідна народна мудрість, найдавніша та найдосконаліша скарбниця знань, яка дає можливість молодшому поколінню опанувати необхідними знаннями та вміннями. Вона виступає у якості потужного механізму первинної соціалізації молодшого школяра та його входження у культурний світ власного народу. Окрім того, казка є найулюбленішим жанром дітей, які отримують величезне задоволення від її прослуховування та читання.

Відновити порушений процес особистісного розвитку та соціалізації дитини-переселенця шляхом «лобової атаки на її інтелект» не є можливим і тільки принесе шкоду.

На думку Ю.Філіппова та І. Кольцової, завуальованість, опосередкованість казки, її вплив на особистість через емоційно-чуттєву структуру, дає можливість використовувати її як первинний механізм соціалізації, реалізовувати її пізнавальну функцію [3, с. 163]. Казкова ситуація, діючи на підсвідомість дитини, сприяє успішному засвоєнню

системи норм та правил суспільного життя, на відміну від директивних вказівок та вимог дорослого.

Н. Голованова зазначає, що процес соціалізації передбачає два аспекти дій особистості: адаптації (приспосовування до оточуючих впливів, умов, обставин за допомогою вродженого механізму саморегуляції) та самовизначення (активна позиція, яка сприяє адекватній оцінці особистістю подій реальної дійсності, вибір необхідних способів дій тощо).

Тому характерні для дітей-переселенців труднощі у реалізації зазначених

дій, на нашу думку, необхідно подолати, використовуючи при цьому роботу з казкою. В даному випадку варто підібрати казку, яка відповідатиме актуальній проблемі дитини, відображатиме її реальні переживання та емоційний стан. А позитивне формулювання казкового сюжету, знахідка способу вирішення конкретної проблеми формує у дитини перспективу успіху її майбутнього, прагнення до відтворення соціального досвіду та активної життєтворчості.

Казка, як вважає Р.Ткач, має запропонувати дитині альтернативний досвід, почувши який і провівши його крізь фільтри власних проблем дитина змогла б «побачити» можливості нового вибору, що безперечно важливо для дитини-переселенця, для якої почуття невизначеності та безпорадності виступають гальмуючими факторами на шляху активної життєдіяльності, реалізації соціальних ролей та особистісної самореалізації.

Важливу роль відіграє характерний для даного віку процес ідентифікації, ототожнення, емоційного об'єднання молодшого школяра з героєм казки, в результаті чого відбувається присвоєння дитиною його рис, якостей, які сприяють розвитку та становленню особистості, активізації її внутрішніх ресурсів.

Окрім того, активізуючи уяву дитини, казка, як зазначають Ю. Філіппов та І.Кольцова, сприяє виникненню не лише нових уявлень та знань, але й найголовнішому – виникненню нових відношень до людей, подій, предметів

та явищ [3, с. 166]. Казкові образи проектуються на реальну життєдіяльність і відтворюють моральні норми та цінності, характерні для побудови взаємовідносин між людьми, що вкрай необхідно дітям-переселенцям для відновлення соціальних контактів з групою ровесників, новим класним колективом та педагогами.

Варто зазначити, що процес соціалізації передбачає діалектичну єдність двох його складових: по-перше, засвоєння соціального досвіду у вигляді норм, правил, цінностей, зразків поведінки, характерних для конкретного суспільства; по-друге, відтворення цього досвіду шляхом творчого перетворення, привнесення якісних змін, в чому проявляється активність особистості. Важливим для дитини-переселенця є не просте механічне засвоєння суспільних норм та цінностей (хоча не варто його недооцінювати), яких, відповідно правилам, необхідно дотримуватися у тій чи іншій ситуації, а їх емоційне прийняття дитиною, прагнення привнести дещо з власного досвіду, вміння знайти рішення у нестандартній ситуації. І у цьому випадку на допомогу приходять казки, яка пробуджує у дитячій душі паросток творчості, креативності, ініціативності, здібності до продукування оригінальних ідей.

З цією метою використовують прийоми розповіді казки від імені героя, переписування та складання казок дітьми, що, окрім можливості отримати діагностичний матеріал для подальшої роботи, дасть змогу дитині в уявній ситуації відчувати себе активним, творчим суб'єктом певної соціальної дійсності, здійснити репетицію майбутнього дійства.

Педагоги та психологи пропонують використовувати елементи театралізації та драматизації епізодів казки, певного роду ігор за сюжетом казки [3, с. 168], [2, с. 28]. Застосування цих прийомів у практичній роботі, на нашу думку, сприятиме безпосередній реалізації дітьми-переселенцями молодшого шкільного віку на вербальному, поведінковому та емоційному рівні соціальних ситуацій, поєднуючи та комбінуючи при цьому суспільний та індивідуальний досвід. Розігрування казкових сюжетів, активізуючи

особистісні ресурси, дає змогу дитині керувати процесом гри, опанувати різноманітні ролі, будувати взаємовідносини з партнером, тобто конструювати нову дійсність, вкладаючи у цей процес власні думки та переживаючи відповідні почуття.

Проаналізувавши основні вимоги використання казки, ми виокремили основні, дотримання яких у роботі з дітьми-переселенцями сприятиме позитивним результатам їх соціалізації:

- ✓ казковий сюжет має відповідати актуальній проблемі дитини, що сприятиме формуванню проєктивної соціально-педагогічної діяльності;
- ✓ казка має запропонувати дитині альтернативні варіанти соціальної взаємодії;
- ✓ робота дитини над казкою має відбуватися спільно з дорослим (педагог, психолог, батьки), який виступатиме у ролі фасилітатора, здійснюючи допомогу у визначенні перспектив розвитку особистості;
- ✓ використання різноманітних прийомів роботи з казкою: аналіз казки, розповідь, переписування та складання казок, театралізація та драматизація епізодів казки.

Висновки. Таким чином, в процесі розвитку, становлення та соціалізації дітей-переселенців молодшого шкільного віку надзвичайно важливим є використання казки, яка завуальовано, ненав'язливо сприяє пізнанню суспільної дійсності, освоєнню соціокультурних цінностей, реалізації на основі них соціальної взаємодії. Окрім того, позитивний казковий сюжет допоможе дитині позбутися тяжких переживань та стабілізувати її психоемоційний стан.

Література

1. Закон України «Про охорону дитинства» [Електронний ресурс] : Верховна Рада України; Закон від 26.04.2001 № 2402-III. – Режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/page> – Назва з титул. екрану.

2. Казка в початковій школі : виховний аспект / [автор-упоряд. О.Гордійчук]. – К. :Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. – 96 с.
3. Филиппов Ю.В. Сказка в процессе социализации детей (сказочные и мифологические персонажи и ситуации в воспитательном процессе и структура его организации) / Ю.В. Филиппов, И.Н. Кольцова // Мир психологии. – 2003. – № 3 (35). – С. 160-174.